

РЕСУРСНА БАЗА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ТА ЇЇ РОЛЬ У МЕХАНІЗМІ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Банківська система є важливим елементом економіки країни, яка мобілізує тимчасово вільні кошти та перетворює їх у функціонуючий капітал. Стабільному функціонуванню та подальшому її розвитку сприяє нарощування обсягів банківських ресурсів. Від того, наскільки якісно банки будуть формувати ресурсну базу, настільки буде залежати їх спроможність здійснення кредитних операцій, розвиток інвестиційної діяльності, формування резервів та підтримка фінансової стійкості, ліквідності. Тому перед комерційними банками гостро стоїть проблема ефективного формування та використання ресурсної бази. На сьогодні процес ефективного управління фінансовою складовою ресурсного потенціалу банків ускладнюється, і причина цьому – світова фінансова криза та особливо гострі прояви її в українській економіці у формі чисельних банківських банкрутств і обмеженої платоспроможності низки комерційних банків на фоні політичної нестабільності. Також негативний вплив на банківську діяльність мають незадовільний фінансовий стан позичальників, низькі доходи населення, що потребує створення значних резервів, та ускладнює формування ресурсної бази комерційних банків. Метою статті є аналіз основних теоретичних і практичних проблем процесу формування ресурсної бази ПАТ ОТП Банку та її ролі у механізмі розвитку банківського бізнесу. Елементами наукової новизни є розробка механізму з управління та контролю за формуванням ресурсної бази і розробка критеріїв впливу ресурсної бази на розвиток банківського бізнесу, що у практичному плані дозволить здійснювати вибір найбільш ефективних інструментів управління фінансовими ресурсами та здійснювати постійний моніторинг динаміки й структури ресурсної бази, а також обґрунтовувати шляхи подальшого вдосконалення процесу формування ресурсів на рівні окремих банків та банківської системи в цілому. Адже від оптимального збалансування власних, залучених і запозичених коштів на фінансовому ринку, які використовуються для здійснення активних операцій та надання послуг, залежить розмір банківського прибутку.

Ключові слова: ресурсна база, рентабельність, ліквідність, інструменти оптимізації фінансових ресурсів.

ВСТУП

Постановка проблеми. Важливим елементом будь-якої країни є банківська система, оскільки змобілізовані тимчасово вільні кошти, перетворює на капітал, що працює на розвиток банківського бізнесу, а відтак, через систему оподаткування, впливає на доходи Державного бюджету.

Від оптимальної структури ресурсної бази залежать такі показники, як рентабельність і ліквідність. В умовах дефіциту фінансових ресурсів особливої актуальності набувають такі питання, як оптимізація структури ресурсної бази, яка постійно перебуває під впливом певних економічних і фінансових чинників а також вибір стратегічних напрямків щодо управління нею.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблемою з питань дослідження ресурсного забезпечення банківської діяльності займалися такі українські вчені: А. Вожжов, О. Дмитрієва, І. Д'яконов, А. Спіфанов, В. Коваленко, А. Мороз, М. Савлук та ін. Слід зазначити, що в їх дослідженнях недостатньо приділено уваги механізму з управління та контролю за формуванням ресурсної бази.

Мета статті (постановка проблеми). Метою статті є аналіз основних теоретичних і практичних проблем процесу формування ресурсної бази ПАТ ОТП Банку та її ролі у механізмі розвитку банківського бізнесу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Банківські ресурси – це власні кошти банку (власний капітал), а також кошти, залучені та запозичені на фінансовому ринку, які використовуються для здійснення активних операцій та надання послуг з метою отримання прибутку[1].

На сьогодні негативний вплив на банківську діяльність мають низькі доходи населення, незадовільний фінансовий стан позичальників, що потребує створення значних резервів, та ускладнює формування ресурсної бази комерційних банків.

Внаслідок цього індикатором втрати фінансової стійкості банків може виступити зростання процентних ставок залучених ресурсів. В умовах нестійкої ресурсної бази банк змушений дорого купувати ресурси та підвищувати ставки за кредитами. У той же час, збільшення ставок за активами повністю не компенсує покриття збитків, а спричиняє подальше погіршення кредитного портфелю через погіршення кредитоспроможності позичальників.

За даними НБУ, проведено аналіз ресурсної бази банків України. Аналіз показав, що внаслідок процесу поглиблення нестабільності національного фінансового ринку ускладнено систему управління в банках, у тому числі і систему формування їх ресурсної бази. Однак протягом останніх років вона мала зростаючу тенденцію як у частині власних, так і у частині залучених ресурсів рис. 1.

На початок 2015 року ресурсна база вітчизняних банків для здійснення активних операцій за рахунок девальвації гривні зросла на 3,03%. Проте у той час

капітал банківської системи на 1 січня 2015 р. зменшився на 23,14%. Це відбулося через суттєве виведення регулятором банків, які мають банківську ліцензію протягом 2014 р. з вітчизняного ринку банківських послуг.

Політика українських банків, що була спрямована на прискорене зростання кредитних

операцій, вимагала швидкого нарощування ресурсної бази. Саме тому найбільш важливим у системі оптимізації суспільно-економічних пропорцій є установлення оптимального співвідношення між темпами зростання ВВП та темпами зростання найбільш важливих напрямів роботи банків, зокрема, темпів зростання їх активів.

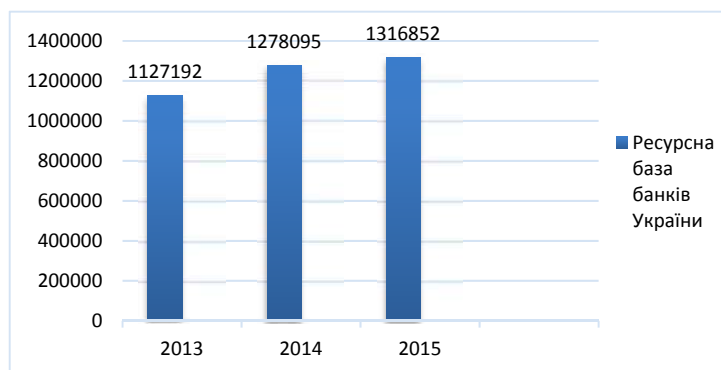

Рис. 1. Динаміка ресурсної бази банків України станом на 1 січня 2013-2015 рр. [2]

Згідно з принципами бухгалтерського обліку в банках ресурси поділяються на зобов'язання і власний капітал. Власне за таким критерієм і публікуються дані про діяльність банківської системи України [3].

Аналізуючи динаміку ресурсної бази окремо взятого банку, наприклад, ПАТ ОТП Банк за 2013-2015 роки (табл. 1), можна побачити наступну картину[4].

Наведені дані (див. табл. 1.) свідчать про абсолютне зростання обсягів ресурсів ПАТ ОТП Банку: від 19,5 млн. грн. у 2013 р. до 21,2 млн. грн. у 2015 р.

Як видно з рис. 1., головним джерелом ресурсів

комерційних банків є залучені та запозичені кошти, які становлять близько 78,53% – 2013 р., 92,45% – 2014 р., 92,22% – 2015 р. загального обсягу ресурсів, що загалом відповідає світовій банківській практиці. Аналізуючи власний капітал у динаміці за 2013-2015 рр, можна побачити картину різкого зменшення власного капіталу від 21,47% у 2013 р. до 7,78% у 2015 р. Банку необхідно контролювати дану ситуацію, адже найважливіше значення належить саме власному капіталу, який використовується для захисту вкладників і кредиторів і для покриття збитків від банківських операцій.

Таблиця 1

Ресурсна база ПАТ ОТП Банк за 2013-2015 рр.(тис. грн.)

Показники	2013	2014	2015
Власний капітал	4179152,00	1574445,00	1646240,00
Зобов'язання	15281651,00	19269764,00	19508225,00
Всього пасиви	19460803,00	20844209,00	21154465,00

Сукупність ресурсів, які повинні мати банки в достатній кількості, як для кредитування поточних потреб суб'єктів господарської діяльності, так і для розвитку інвестиційної діяльності, формування відповідних резервів і підтримки власної ліквідності. Обсяг фінансових ресурсів визначає попит на

фінансовому ринку й безпосередньо впливає на розмір процентних ставок як за пасивними, так і за активними операціями [5]. Велика частина ресурсів банку утворюється за рахунок депозитних ресурсів – коштів, розміщених в банку для збереження та використання з наступною виплатою відсотків вкладникам.

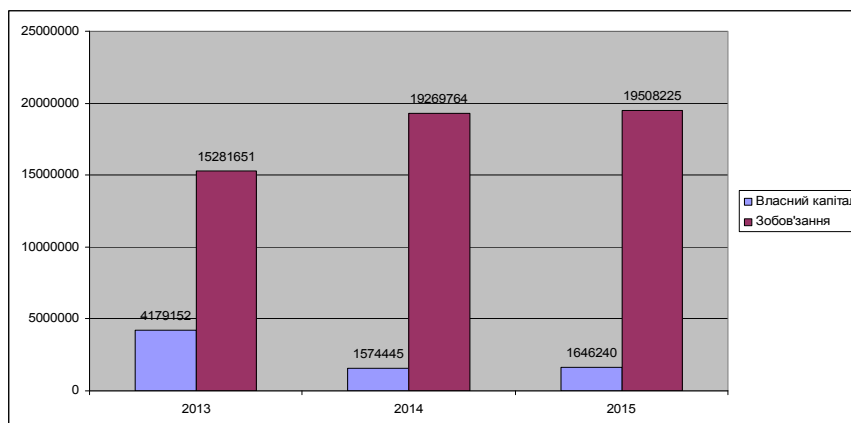

Рис. 1. Динаміка ресурсної бази ПАТ ОТП Банку за 2013-2015 рр.

Депозитні операції відіграють значну роль у діяльності банку, тому що вони є головним джерелом проведення активних і, насамперед, пасивних операцій. Від характеру депозитів залежать види кредитних операцій і, відповідно, розмір доходу банку. До того ж правильна організація депозитних операцій забезпечує ліквідність комерційних банків і депозитні операції сприяють прискоренню безготівкових розрахунків, а ресурси, сформовані за рахунок депозитних операцій, зазвичай дешевші міжбанківських кредитів [6]. Саме депозитні операції розкривають зміст діяльності банку як посередника в

придбанні коштів на вільному ринку кредитних ресурсів. Банкам необхідно постійно підтримувати високий рівень сервісу клієнтів, пропонувати нові депозитні продукти та умови вкладання коштів, щоб утримувати та розширювати існуючу клієнтську базу. До них належать: now-рахунки; supernow-рахунки; вклади, на які дохід нараховується за складними процентами; депозитні рахунки грошового ринку [7]. На рис. 2 нами пропонується застосовувати нові критерії впливу ресурсної бази на розвиток банківського бізнесу.

Рис. 2. Вплив ресурсної бази комерційного банку на розвиток банківського бізнесу

При формуванні банківських ресурсів банк повинен швидко реагувати на потреби клієнтів з метою їх залучення, орієнтуючись на міжнародні стандарти, практику діяльності провідних банків світу у сфері розширення банківської діяльності й за рахунок нетрадиційних банківських операцій та послуг.

Розглядаючи на мікрорівні сутність і значення ресурсної бази окремо взятого банку можна стверджувати, що ресурсна база виступає чинником, який впливає на всі види активних операцій, отже і на розміри доходів і прибутків банків. Управління ресурсами, які залучені комерційними банками, має взаємодоповнюючі дві сторони: кількісну і якісну [7]. Кількісна сторона полягає у використанні усіх можливих заходів, що стимулюють залучення вкладів і забезпечують зростання розвитку пасивних операцій. Якісна сторона управління залученими банківськими ресурсами дозволяє найбільш ефективно їх використовувати та розробляти напрямки їх розміщення.

Аналізуючи ресурсну базу банку можна стверджувати, що її оптимальна структура досягається

співвідношенням між власними коштами та зобов'язаннями банку, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості банку, тобто максимізується його ринкова вартість.

В сучасних умовах розвиток банківського бізнесу нерозривно пов'язаний з автоматизацією, впровадженням новітніх технічних засобів і передових банківських технологій по просуванню на ринок банківських продуктів та пошуком інструментів, що підвищують привабливість банківських послуг, саме цьому сприяють інновації.

Це дає підстави виокремити складові елементи комплексного механізму управління ресурсами банку, використовуючи два основні критерії: витрати і прибуток. А це означає, що за оптимального впливу як внутрішнього, так і зовнішнього середовища на банк ресурси повинні отримуватись із мінімальними витратами та забезпечувати максимальний прибуток (рис. 3).

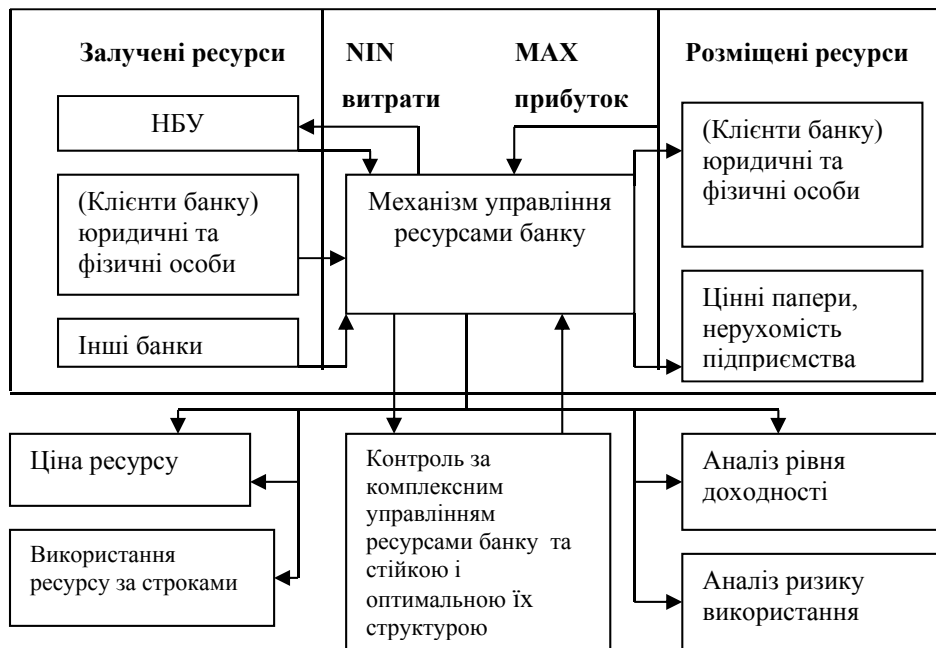

Рис. 3. Механізм управління та контролю за формуванням ресурсної бази комерційного банку

На сьогодні з метою забезпечення конкурентоспроможності ПАТ «ОТП Банк» широко використовує новітні послуги. При цьому банк постійно повинен враховувати і внутрішні чинники, які залежать від нього і впливають на розвиток банківського бізнесу. Для цього банку необхідно постійно підвищувати кваліфікацію апарату банківських працівників, які повинні враховувати не тільки свої інтереси, а й інтереси клієнтів банку, бути стресово стійкими до різної категорією клієнтів та комунікабельними.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків, на яку впливають всі види послуг, є важливою передумовою їх прибутковості, підтримкою достатньої ліквідності та довіри з боку учасників ринку. Зміцнення ресурсної бази сприяє підвищенню можливостей банків у задоволенні поточних та інвестиційних потреб суб'єктів господарювання у додаткових фінансових ресурсах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваль С. Л. Формування фінансових ресурсів комерційних банків / С. Л. Коваль // Фінанси України. – 2012. – №7. – С. 110-115.
2. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
3. Інструкція НБУ «Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України»: Затверджена Постановою Правління НБУ № 480 від 27.12.2007.
4. Офіційний сайт «ОТП Банку» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.otpbank.com.ua/>
5. Гринько О. Прогнозування ресурсів банківських установ [Текст] / О. Гринько, В. Хохлов // Вісник НБУ. – 2008. – № 8. – С. 30-36.
6. Вожжов А. П. Формування ресурсів комерційних банків / А. П. Вожжов // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 116-124.
7. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2010. – № 5. – С. 138-144.
8. Д'яконов І. І. Теоретичні аспекти і класифікація депозитних ресурсів комерційних банків [Електронний ресурс] / І. І. Д'яконова, А. А. Ашурбеков // Сталий розвиток економіки. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_1/286.pdf.

Игнатишин Мария Васильевна

РЕСУРСНАЯ БАЗА КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ И ЕЕ РОЛЬ В МЕХАНИЗМЕ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА

Банковская система является важным элементом экономики страны, которая мобилизует временно свободные средства и превращает их в функционирующий капитал. Стабильному функционированию и дальнейшему ее развитию способствует наращивание объемов банковских ресурсов. От того, насколько

качественно будут формировать ресурсную базу, настолько будет зависеть и их возможность осуществления кредитных операций, развитие инвестиционной деятельности, формирование резервов и поддержки финансовой стойкости, ликвидности. Поэтому перед коммерческими банками стоит проблема эффективного формирования и использования ресурсной базы. На сегодня процесс финансовой составляющей ресурсного потенциала банков усложняется и причинами мирового финансового кризиса, особенно острые проявления ее в украинской экономике в форме численных банковских банкротств и ограниченной платежеспособности ряда коммерческих банков на фоне политической нестабильности. Также негативное влияние на банковскую деятельность имеют неудовлетворительное финансовое состояние заемщиков, низкие доходы населения, что приводит к необходимости создания значительных резервов, и усложняет формирование ресурсной базы коммерческих банков. Целью статьи является анализ основных теоретических и практических проблем процесса формирования ресурсной базы ПАП ОТП Банку и ее роли в механизме развития банковского бизнеса. Элементы научной новизны состоят в разработке механизма управления и контроля за формированием ресурсной базы и разработка рычагов влияния ресурсной базы на развитие банковского бизнеса, что в практическом плане позволит осуществлять выбор наиболее эффективных инструментов управления финансовыми ресурсами и осуществлять постоянный мониторинг динамики и структуры ресурсной базы, а также обосновывать пути дальнейшего совершенствования процесса формирования ресурсов на уровне отдельных банков и банковской системы в целом. От оптимального сбалансирования собственных, привлеченных, и заимствованных средств на финансовом рынке, которые используются для осуществления активных операций и предоставления услуг, зависит размер банковской прибыли.

Ключевые слова: ресурсная база, рентабельность, ликвидность, инструменты оптимизации финансовых средств.

Ihnatyshyn Mariya V.

RESOURCE BASE OF COMMERCIAL BANKS AND ITS ROLE IN MECHANISM OF BANKING ACTIVITIES

The banking system is an important part of the economy which mobilizes temporarily free cash flow and converts them into a functioning capital. Increasing the volume of bank resources contributes to the stable operation and its further development. The ability of the banks to conduct credit transactions, the development of investment activities, provisioning and support of financial stability, liquidity will depend on their qualitative formation of the resource base. That is the commercial banks face the burning problem of effective development and use of the resource base. Today the process of an effective management of the financial component of the resource potential of the banks and the reason becomes complicated due to the world financial crisis and its particularly acute manifestations are in Ukrainian economy in the form of numerous bank failures and limited ability to pay a number of commercial banks against the backdrop of political instability. The poor financial state of the borrowers, low incomes, which requires the creation of substantial reserves and complicates the formation of the resource base of commercial banks has a negative impact on banking activities. The article is aimed to the analysis of the main theoretical and practical problems of the process of forming the resource base of PC OTP Bank and its role in the mechanism of the banking business. The working out of a mechanism on management and control of the formation of the resource base and development of the criteria of the influence of the resource base in the banking business, which in practical terms facilitates the selection of the most effective tools of financial management and implementation of continuous monitoring of the dynamics and structure of the resource base, the justification of the ways to further improvement of the process of formation the resources at the level of individual banks and the banking system as a whole is one of the elements of scientific innovation. The size of bank profits depends on the optimal balance of their own, involved and borrowed funds in the financial market which are used for active operations and services.

Keywords: resource base, profitability, liquidity, financial resources optimization tools.

Одержано 15.03.2017 р.